

Je recht halen

In een tijd dat publieke opinies uit de snelkookpan lijken te komen en nieuws een steeds hogere omloopsnelheid heeft, is het zinnig de bescherming en het recht van de burger onder de loep te nemen. L.R. baron van Harinxma thoe Slooten promoveerde vorig jaar op een verkennend onderzoek naar de toegang tot het recht in perszaken. Nu ligt er de handelseditie van zijn proefschrift.

Op rustige toon legt Van Harinxma thoe Slooten uit dat hij niet met panklare oplossingen komt voor mensen die zich door de pers benadeeld voelen. Iedereen is het erover eens dat de media te beschouwen zijn als 'de hoeksteen van de samenleving'. Het belang en de zegeningen van de media zijn groot, maar daarom zal ook iedereen begrijpen dat de individuele burger verpletterd kan worden door deze hoeksteen. Nu zijn er wel mogelijkheden om recht te halen over onjuiste of onredelijke berichtgeving in de pers, maar de kosten-batenverhouding om van die mogelijkheden gebruik te maken is niet in balans. De lezer die zich benadeeld voelt, moet onevenredig veel geld en moeite investeren om zijn recht te halen.

Nu is het zo dat je naar de Raad voor de Journalistiek kunt stappen of naar de rechter. Maar volgens Van Harinxma thoe Slooten zijn beide opties niet ideaal. De Raad voor de Journalistiek kan geen sancties opleggen. In de meeste gevallen publiceren geïncrimineerde media wel de uitspraak van de Raad, maar het kwaad is dan al geschied. Iemand die zich onrechtmatig

behandeld voelt door een artikel in de krant zal zich niet gecompenseerd voelen door een onopvallend berichtje maanden later over een uitspraak van de Raad. (In de laatste jaren werd ongeveer 40% van de klachten - gedeeltelijk - gegrond verklaard.) Bovendien, de Raad voor de Journalistiek kan zich onafhankelijk opstellen maar blijft een orgaan dat nauw aan de pers is gelieerd, zowel qua doelstelling als qua personele bezetting.

Het inschakelen van de rechter gaat gepaard met grote (emotionele) lasten die vaak niet opwegen tegen de belastingen informatie die aangevochten wordt. Zeker wanneer het aantasting van de privacy betreft, wordt het alleen maar erger omdat een zaak onderbouwd moet worden met nog meer intieme gegevens dan al openbaar gemaakt zijn. De financiële offers en de emotionele schade van een gang naar de rechter zorgt voor een gebrekkige toegang tot het rechtssysteem, waardoor het evenwicht ver te zoeken is in relatie met de rechtspositie van de media.

Moet de oplossing in zelfregulering gezocht worden? Van Harinxma thoe Slooten laat verschillende 'preprocessuele' middelen de revue passeren, zoals het schikkingsaanbod ('offer to settle' of 'offer of amends') en de geschillencommissie. Perszaken onderscheiden zich van andere geschillen doordat bij de berechting de vrijheid van meningsuiting een grote rol speelt.

Van Harinxma thoe Slooten is niet bang taboes aan te raken. Zoals dat over inmenging van

de overheid. De overheid is weliswaar niet degene die de schade veroorzaakt, maar doordat de overheidsrechter de pers extra beschermt, zorgt zij er wel voor dat een vergoeding van de schade vaak achterwege blijft.

In Frankrijk, Duitsland en België bestaat het zogenaamde 'droit de réponse', in Nederland niet. Is dat erg? De praktijk leert, zo zegt Van Harinxma thoe Slooten, dat wanneer lezers het recht hebben op reactie in de krant vaker onjuiste berichtgeving voorkomt, juist omdat, zo lijken redacties te redeneren, het toch makkelijk is iets later recht te zetten door het droit de réponse. Een ander nadeel is dat wie niet reageert, daarmee impliciet de berichtgeving correct lijkt te vinden. Toch kan iemand goede redenen hebben zijn droit de réponse niet te gebruiken, bijvoorbeeld om niet weer de aandacht op een gevoelige zaak te vestigen.

Van Harinxma thoe Slooten geeft hier en daar zijn mening, maar pleit er toch vooral voor een regeringscommissie in het leven te roepen die de kosten-batenverhouding voor mensen die zich door de pers tekortgedaan voelen, meer in balans brengt. Verder pleit hij voor een speciale perskamer die alle mediazaken in Nederland zou moeten gaan behandelen. En ook zou een instituut overwogen kunnen worden dat benadeelden helpt om sommige zaken collectief bij de rechter aan te brengen. Het zijn geen harde conclusies, maar stof tot nadenken levert Van Harinxma thoe Slooten voldoende.

Hans Renders

L.R. van Harinxma thoe Slooten, *Toegang tot het recht in perszaken*. Boom Juridische uitgeverij, 309 blz. isbn 90 5454 679 4. €49,-.

*Media Facts
10 (2007) 2 (over)*